

PREFERENCJE ŚRODOWISKOWE RYSIA

Stefan Jakimiuk, Magda Tracz

Projekt 101114131 — LIFE22-NAT-PL-LIFE LYNX PL LT DE



Co-funded by
the European Union



Nadleśnictwo
Spychowo



1 WSTĘP

Ryś eurazjatycki (*Lynx lynx*) niegdyś zamieszkiwał prawie całą Europę i większość Azji. W wyniku działalności człowieka gatunek ten zniknął ze wszystkich gęsto zaludnionych obszarów, w szczególności z zachodnich i centralnych części Niziny Europejskiej (Okarma i Schmidt 2013).

W Europie jednolity zasięg występowania rysia obejmuje Skandynawię, Finlandię, Rosję, Estonię oraz część Łotwy. Dalej na zachód i południe (Litwa, Białoruś, Ukraina, Polska, Bałkany) populacja jest bardziej pofragmentowana, a zasięg występowania gatunku jest nieciągły. Rodzima populacja rysia, która obejmuje stosunkowo dużą powierzchnię, znajduje się w Karpatach (<http://www.lcie.org/>). Reintrodukowane lokalne populacje tego drapieżnika powstały w górach Szwajcarii, Francji, Słowenii, Chorwacji, Bośni i Hercegowiny, Czech, Austrii oraz Niemiec (Von Arx i in. 2004). Obecnie liczba rysia w Europie szacowana jest na około 9 000 osobników, z czego 1 500-2 000 rysia znajduje się w populacji bałtyckiej (<http://www.lcie.org/>).

Ogólny status populacji rysia w Europie jest obecnie oceniany jako stabilny. Dotyczy to szczególnie populacji zamieszkujących obszar Fennoskandii oraz niektóre kraje bałtyckie, takie jak Łotwa, gdzie liczebność pozostaje stosunkowo wysoka, pomimo polowań. Ryś jest przykładem udanego powrotu do wielu obszarów, gdzie został wytępiony (Kaczensky et al. 2013). Udałe reintrodukcje rysia w Europie Środkowej i Zachodniej przeprowadzone w latach 70. XX w. mogą wskazywać na duży potencjał tego gatunku do wzrostu populacji, nawet w wysoko rozwiniętych krajach (Szwajcaria, Francja, Niemcy) (Von Arx et al. 2004). Jednak niektóre lokalne, izolowane populacje rysia (np. populacja bałkańska) są uważane za krytycznie zagrożone (Von Arx et al. 2004). W Polsce ryś występuje w dwóch oddzielnych populacjach: populacji karpackiej oraz północno-wschodniej (bałtyckiej).

Projekt LIFE22-NAT-PL-LIFE LYNX PL LT DE pt. „Rozszerzenie zasięgu populacji rysia w północnej Polsce” ma na celu poprawę niepewnej sytuacji gatunku na skraju jego naturalnego zasięgu w Polsce oraz rozwiązanie zidentyfikowanych problemów i zagrożeń. W ramach projektu zaplanowano wypuszczenie na wolność co najmniej 40 osobników rysia na terenie Polski północnej. Będzie to znaczące zasilenie istniejących już populacji oraz rozszerzenie zasięgu poprzez zajmowanie nowych terenów. Wypuszczone rysie dostarczą też bardzo cennych danych pochodzących z GPS obroży telemetrycznych. Umożliwią one analizę rzeczywistej wybiórczości środowiskowej gatunku oraz sformułowanie rekomendacji działań mających na celu utrzymanie łączności ekologicznej wzdłuż Północnego Korytarza Ekologicznego oraz w lokalnej sieci obszarów N2000.

2 CEL OPRACOWANIA

Projekt LIFE ma prowadzić do poprawy sytuacji rysia eurazjatyckiego na skraju jego naturalnego zasięgu w Polsce (status ochrony gatunku „niekorzystny – zły [U2]”) oraz rozwiązania problemów i zagrożeń opisanych w raporcie przedłożonym Komisji Europejskiej w 2019 r.

Główne cele projektu LIFE22-NAT-PL-LIFE LYNX PL LT DE pt. „Rozszerzenie zasięgu populacji rysia w północnej Polsce” to:

- Odtworzenie historycznego zasięgu meta populacji rysia bałtyckich w Europie Środkowej poprzez stworzenie zróżnicowanych genetycznie lokalnych populacji, występujących w niewielkiej odległości od siebie nawzajem.
- Stworzenie warunków do efektywnego rozprzestrzeniania się rysia oraz przepływu genów w metapopulacji bałtyckiej w Polsce poprzez populacje pomostowe pomiędzy zwartym zasięgiem występowania gatunku w Europie Wschodniej, a populacjami peryferyjnymi w Europie Środkowej, a także umożliwienie naturalnego powrotu rysia do północno-wschodnich Niemiec.
- Utrzymanie społecznej akceptacji dla aktywnej ochrony rysia w Polsce, na Litwie oraz w Niemczech, a także uzyskanie wsparcia dla strategii ochrony i zarządzania bałtycką populacją tego gatunku w Polsce, opracowanej we współpracy z kluczowymi interesariuszami i partnerami z różnych krajów.

Cele te będą osiągnięte przez szereg działań zaplanowanych w ramach Projektu. Jednym z takich działań jest opracowanie środowiskowych uwarunkowań występowania rysia na podstawie danych historycznych oraz lokalizacji GPS rysia wypuszczanych na wolność.

W ramach niniejszego opracowania częściowego zostały zebrane dane na temat środowiskowych uwarunkowań występowania rysia na obszarze objętym projektem do momentu jego rozpoczęcia. W raporcie zostały również przedstawione wstępne wyniki dotyczące rysia wypuszczonych na wolność w tym projekcie oraz studia poszczególnych przypadków. Nie były jednak wykonywane statystyczne analizy lokalizacji GPS (z obrotów telemetrycznych) rysia wypuszczanych do przyrody. Znajdą się one w opracowaniu końcowym wraz z rekomendacjami działań mających na celu utrzymanie łączności ekologicznej wzdłuż Północnego Korytarza Ekologicznego oraz w lokalnej sieci obszarów N2000.

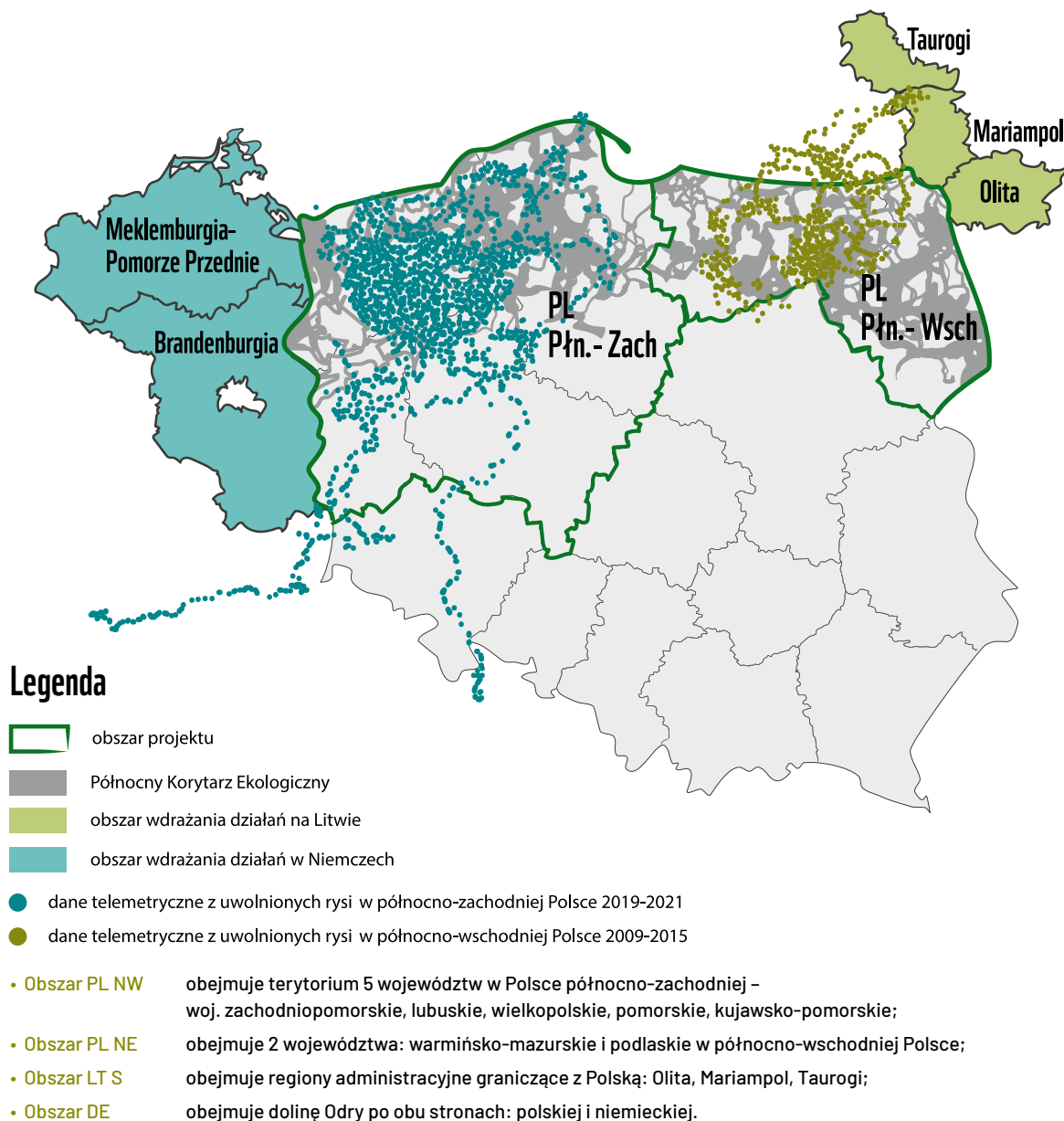
3 PÓŁNOCNY KORYTARZ EKOLOGICZNY, A OBSZAR OBJĘTY PROJEKTEM

W 2005 roku na zlecenie ówczesnego Ministerstwa Środowiska został przygotowany „Projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce (Jędrzejewski in. 2005). Celem tego projektu było wytypowanie sieci obszarów, które zapewniłyby łączność ekologiczną w skali Polski, a także wpisywałyby się korytarze ekologicznej w skali kontynentalnej. Wyróżniono 7 korytarzy głównych, z których każdy łączy tereny położone na przeciwległych granicach kraju. Nazwano je korytarzami międzynarodowymi. Pozostałe korytarze, łączące obszary położone wewnątrz kraju z korytarzami głównymi, nazwano korytarzami krajowymi. Wspólnie tworzą one sieć korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowych i międzynarodowym. Korytarzem o najlepiej zachowanej łączności ekologicznej na nizinach Polski jest Korytarz Północny (KPN). Główna część tego korytarza przebiega pasem pojezierzy od wschodniej do zachodniej granicy kraju. Łączy on Puszczę Augustowską, Knyszyńską i Białowieską na wschodzie z Cedyńskim Parkiem Krajobrazowym na zachodzie. Przechodzi przez Dolinę Biebrzy, Puszczę Piską, Pojezierze Iławskie, Bory Tucholskie, Pojezierze Kaszubskie, Puszczę Koszalińską, Goleniowską i Wkrzańską, Lasy Krajeńskie, Wałeckie i Drawskie oraz Puszczę Gorzowską (Ryc. 1).



Ryc. 1. **Północny korytarz ekologiczny**

Przebieg Północnego korytarza ekologicznego wpisuje się całkowicie obszar realizowanego obecnie projektu (Ryc.2).



Ryc. 2. **Przemieszczanie się rysi na tle obszaru objętego projektem**

Źródło: materiały ZTP i WWF Polska na potrzeby projektu LIFE.

W ramach projektu POIS.05.01.00-00-341/10 „Aktywna ochrona populacji nizinnej rysia w Polsce” realizowanego przez WWF Polska został przygotowany „Program Ochrony Północnego Korytarza Ekologicznego”. Zawiera on rekomendacje dotyczące utrzymania i poprawy łączności ekologicznej dla tego obszaru. Miejsca planowanych działań były zlokalizowane w części wschodniej oraz środkowej KPn. Od momentu powstania tego dokumentu minęło ponad 10 lat. W tym czasie powstało na tym obszarze szereg inwestycji liniowych takich jak autostrady, drogi szybkiego ruchu, a na granicy z Białorusią i Rosją (Obwód Kaliningradzki) zapory graniczne. Stąd opracowanie nowych rekomendacjami działań mających na celu utrzymanie łączności ekologicznej wzdłuż Północnego Korytarza Ekologicznego łączącego obszary przyrodniczo cenne, w tym obszary N2000, nabiera szczególnego znaczenia.

4 ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA WYSTĘPOWANIA RYSIA NA TERENIE OBJĘTYM PROJEKTEM

4.1 Charakterystyka obszaru



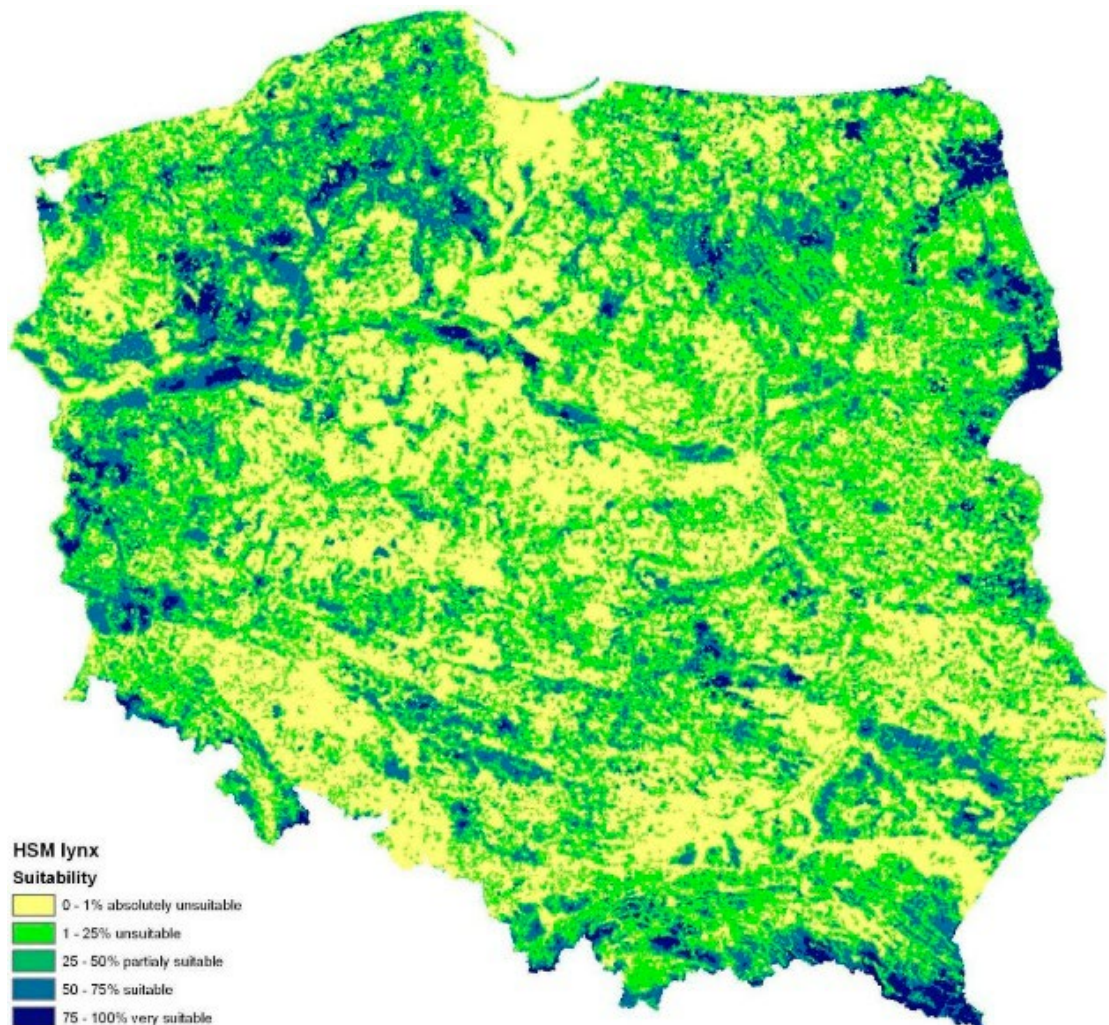
Ryc. 3. **Rysie w Europie, stan na 2023 rok**, www.lcie.org/Large-carnivores/Eurasian-lynx

Do głównych przyczyn wyginięcia rysia w wielu częściach Europy należą zmiany środowiskowe, wylesianie oraz tworzenie rozległych obszarów zabudowanych. Chociaż trudno byłoby rozważać rekonstrukcję krajobrazu sprzed rozwoju przemysłowego na znaczną skalę, niektóre pojawiające się trendy sprzyjają ochronie rysia. Jednym z ważnych czynników kształtujących korzystne warunki dla występowania tego gatunku może być wzrost pokrycia terenu lasami

w Polsce. Od końca II wojny światowej na terenach wcześniej wykorzystywanych rolniczo, w wyniku naturalnej sukcesji leśnej lub celowe zalesianie pojawiają się znaczące obszary leśne.

Wzrost pokrycia lasami na tym obszarze z pewnością jest czynnikiem ułatwiającym migrację i rozprzestrzenianie się rysi. Dobrze zachowane połączenia między dużymi kompleksami leśnymi stanowią podstawę do wyznaczania korytarzy ekologicznych. **W północnej Polsce (od wschodniej do zachodniej granicy państwowej) wyznaczono tzw. północny korytarz ekologiczny. Według opinii ekspertów jest to najlepiej zachowany korytarz migracyjny o znaczeniu europejskim w polskich nizinach (Jędrzejewski i in. 2005). W związku z tym może to przyczynić się do rozszerzenia zasięgu tego gatunku w Europie Środkowej i Zachodniej (Raport WWF Polska, 2015).**

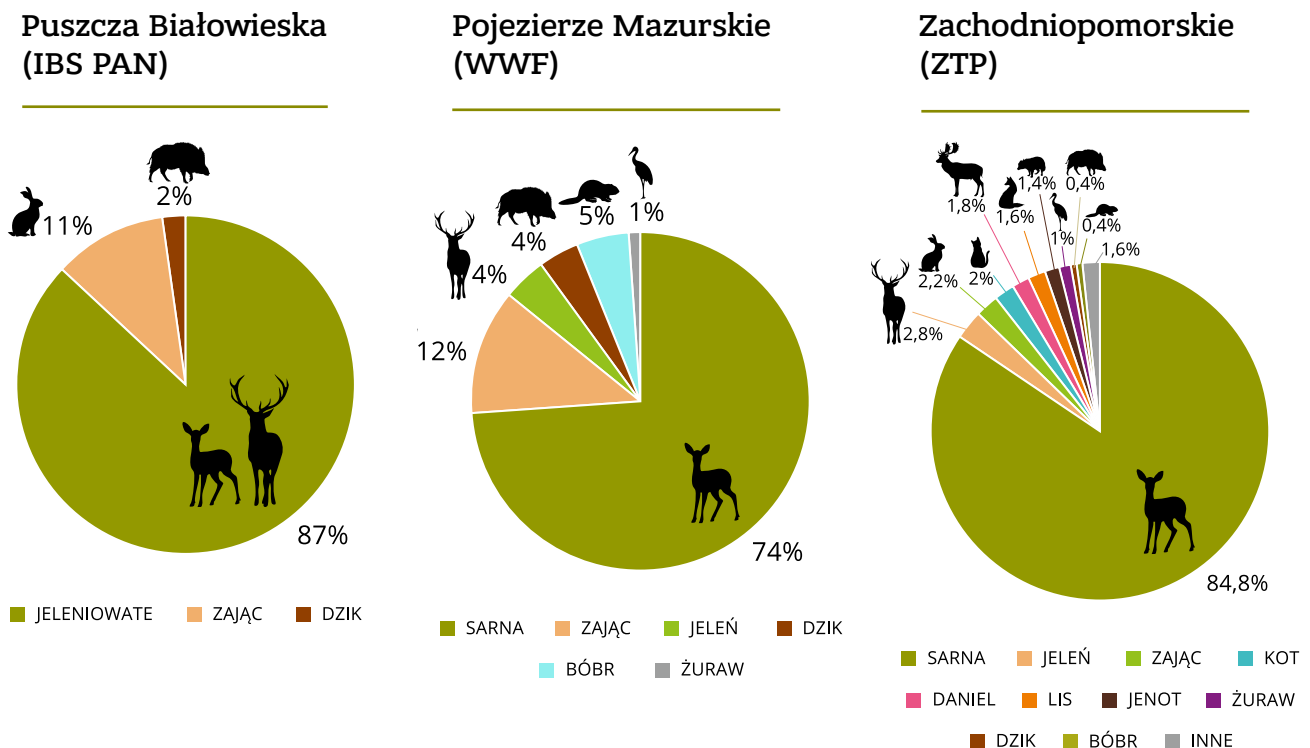
Gęstość populacji ludzkiej, gęstość sieci drogowej oraz intensywność ruchu pojazdów mają również istotny wpływ na środowiskowe uwarunkowania występowania rysi. Wszystkie te parametry, określane przez dostępność terenu dla ludzi, a tym samym presję na środowisko. Obszar projektu obejmuje województwa o najniższej gęstości zaludnienia w Polsce, np. województwo podlaskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie. Jeszcze niższe gęstości zaludnienia występują na terytorium Litwy, co jest związane z intensywną depopulacją tego kraju. Wymienione trendy będą sprzyjać tworzeniu lepszych warunków dla występowania rysi. Czynnikiem ograniczającym ekspansję populacji tego gatunku może być rozwój rozbudowa sieci dróg szybkiego ruchu i autostrad oraz intensywny ruch pojazdów na drogach regionalnych i lokalnych.



Ryc. 4. Dostępność siedlisk pod kątem występowania rysi

Analizy dostępności siedlisk w Polsce pod kątem wymagań rysia, przeprowadzone z wykorzystaniem systemu informacji geograficznej (GIS), uwzględniające takie czynniki środowiskowe jak obecność i wielkość obszarów leśnych, stopień rozwoju podszytu, gęstość dróg oraz gęstość osad ludzkich, wskazały na duże obszary potencjalnie odpowiednie do reintrodukcji rysia, szczególnie w północno-zachodniej Polsce, ale także w północno-wschodniej Polsce (Schmidt 2016). Dostępność obszarów najlepiej odpowiadających potrzebom tego gatunku przedstawiono na mapie (ryc. 4).

Obszar, na których realizowane jest wypuszczenie rysia, charakteryzuje się względnie wysokim zagęszczeniem saren i jeleni, a dodatkowo obecnością lokalnych populacji danieli. Analiza porównawcza ofiar na obszarach prowadzonej reintrodukcji rysia na Pojezierzu Mazurskim oraz w Zachodniopomorskiem, a także w Puszczy Białowieskiej pokazuje, że podstawą diety tego drapieżnika są jeleniowate, a w szczególności sarna.



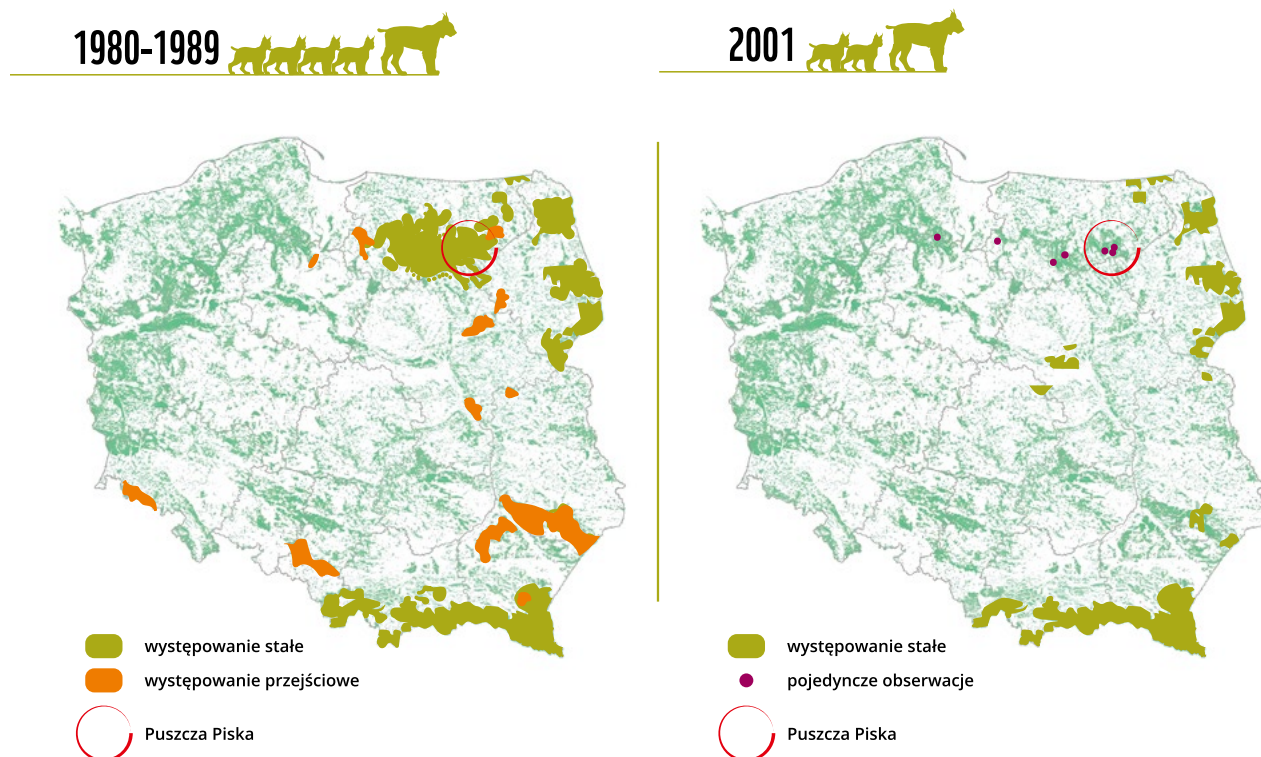
Ryc. 5. Analiza diety rysia w różnych obszarach występowania

4.2. Dane i wyniki z wcześniej realizowanych projektów

W XXI w. rozpoczęto realizację programów reintrodukcji rysia na obrzeżach naturalnego zasięgu populacji bałtyckiej – w północnej Polsce oraz na Litwie. Na tych obszarach zagęszczenie osobników było niskie, a lokalne populacje częściowo od siebie odizolowane. W związku z tym podjęto działania mające na celu ich wzmocnienie poprzez reintrodukcję rysia. Programy te realizowano m.in. na Pojezierzu Mazurskim (w północno-wschodniej Polsce), na Pomorzu Zachodnim (w północno-zachodniej Polsce) oraz w południowo-wschodniej części Litwy. Do niniejszego opracowania wykorzystano wyniki i opracowania z projektów realizowanych przez Fundację WWF Polska w latach 2012-2015 oraz Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze w latach 2017-2022.

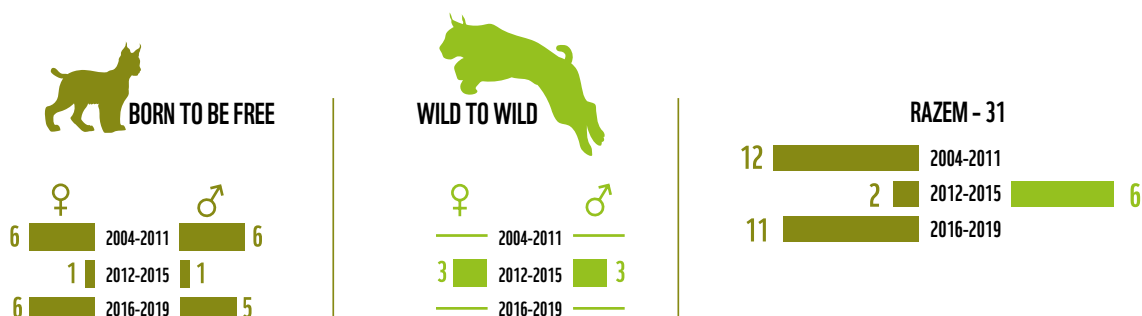
4.2.1 Reintrodukcja rysi na Pojezierzu Mazurskim

Ryś w Polsce jest pod ochroną ścisłą od 1995 roku. Jednak mazurska, najbardziej wysunięta na zachód część populacji bałtyckiej, pod koniec XX w. niemal wyginęła. Na początku XXI w. w rejonie tym obserwowano pojedyncze osobniki. Dlatego też podjęto działania mające na celu odtworzenie lokalnej populacji rysi na Pojezierzu Mazurskim.



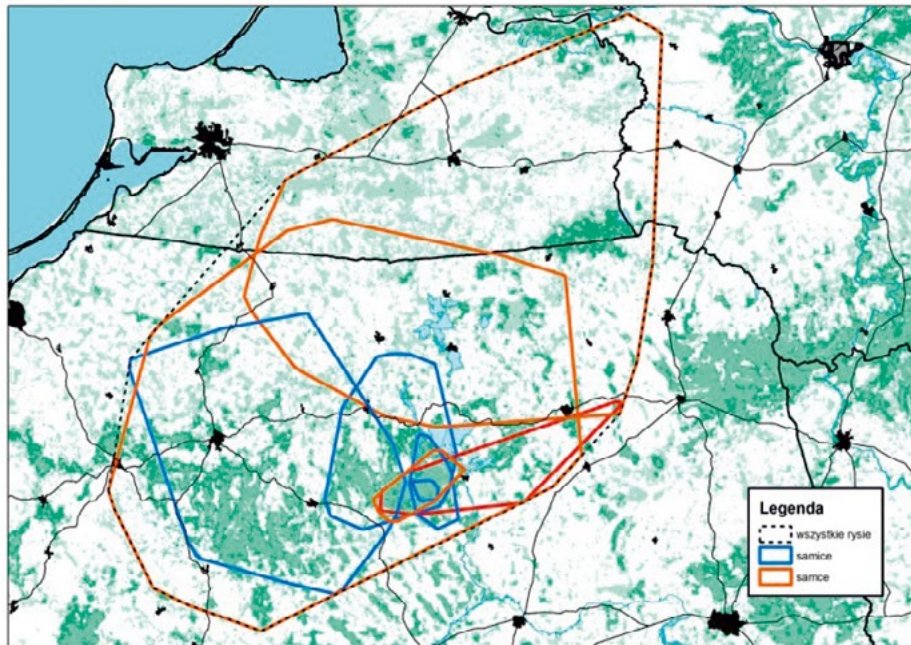
Ryc. 6. Występowania rysi na Pojezierzu Mazurskim

W ramach działań Parku Dzikich Zwierząt w Kadzidłowie i projektów prowadzonych przez Fundację WWF Polska w latach 2004-2020 wypuszczono do przyrody ponad 30 rysi. W tym celu stosowano dwie metody. W pierwszej, określanej jako „born to be free”, chodzi o wypuszczanie do przyrody rysi pochodzących z hodowli. Druga – „wild to wild” – polega na odławianiu zwierząt w naturalnym środowisku, a następnie wypuszczaniu ich do przyrody w nowym miejscu – w tym przypadku rysie z Estonii trafiły do Puszczy Piskiej. Obu metodom reintrodukcyjnym towarzyszył monitoring rysi w terenie.



Ryc. 7. Rezultaty reintrodukcji rysi na Pojezierzu Mazurskim

Od 2010 r. rysiom wypuszczanym na wolność w Puszczy Piskiej (Pojezierze Mazurskie) zakładane były obroże telemetryczne. W ramach projektu POIS.05.01.00-00-341/10 „Aktywna ochrona populacji nizinnej rysia w Polsce” prowadzonego w latach (2012-2015) została przeprowadzona analiza lokalizacji GPS z obroży telemetrycznych. Łącznie przeanalizowano około 15 tys. lokalizacji pochodzących od 10 rysi. Wielkość obszarów, na którym przemieszczały się rysie była zróżnicowana i wahała się od 380 km² do około 17000 km². Nie wszystkie obszary zajmowane przez rysie można było za areale osobnicze sensu stricto. Terytoria zajmowane przez samce były z reguły większe niż zajmowane przez samice (Ryc. 8).

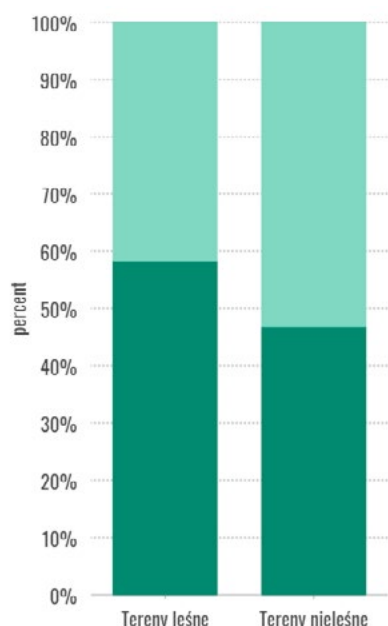


Ryc. 8. **Maksymalne terytoria zajmowane przez samce (brązowa linia) i samice (niebieska linia) oraz wszystkie osobniki (czarna przerywana linia) wyznaczone na podstawie lokalizacji GPS w latach 2012-2015**

Pobieżne obserwacje wykazały częste występowanie rysi w pewnych określonych obszarach np. w młodnikach (Ryc. 9).



Ryc. 9. **Występowanie rysi w młodnikach**

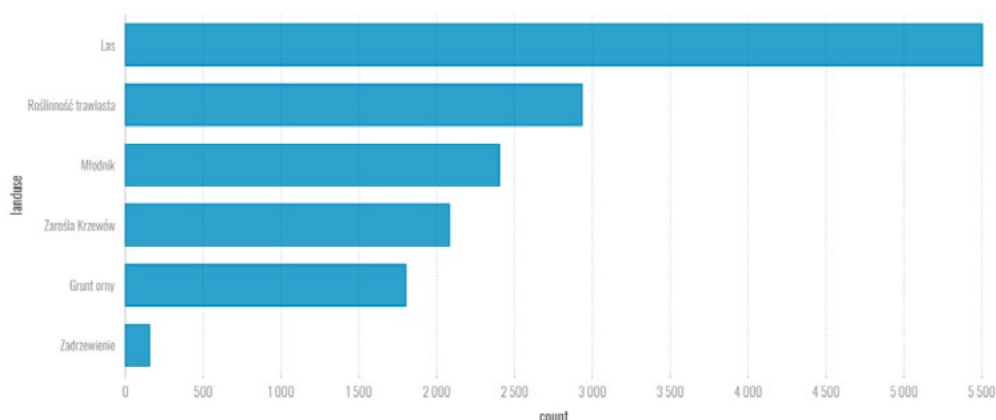


Ryc. 10. **Występowanie rysy w terenach leśnych i nieleśnych**

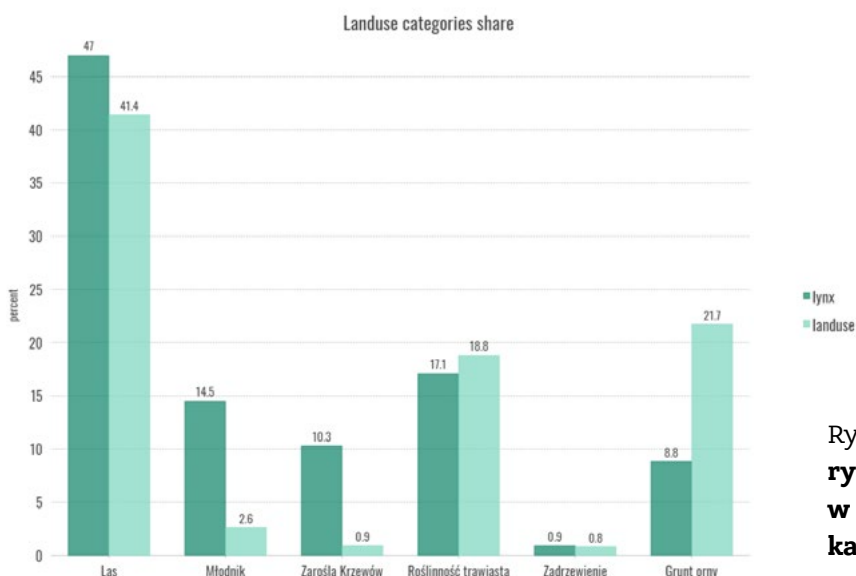
Porównanie występowania rysy w terenach leśnych i nieleśnych pokazało, że częściej przebywają w tej pierwszej kategorii (Ryc. 10).

Aby dokonać bardziej szczegółowej analizy preferencji środowiskowych obszar występowania rysy podzielono na 6 kategorii. Ze względu na sposób użytkowania terenu i warunki osłonowe wyróżniono następujące kategorie: (1) las, (2) młodnik, (3) zarośla krzewów, (4) zadrzewienia, (5) roślinność trawiasta, (6) grunty orne. Frekwencje lokalizacji GPS rysy w poszczególnych kategoriach obrazuje rycina 11.

Została przeprowadzona analiza preferencji rysy do przebywania w poszczególnych kategoriach terenu. Gdy odsetek lokalizacji GPS był wyższy niż procentowy udział danej kategorii terenu oznaczało preferencję do występowania w nim rysy. Analiza wykazała, że na obszarach leśnych rysie zdecydowanie częściej wybierają młodniki, a na terenach otwartych zarośla krzewów. Zdecydowanie unikają gruntów ornych, które przez część roku pozbawione są roślinności (Ryc. 12).

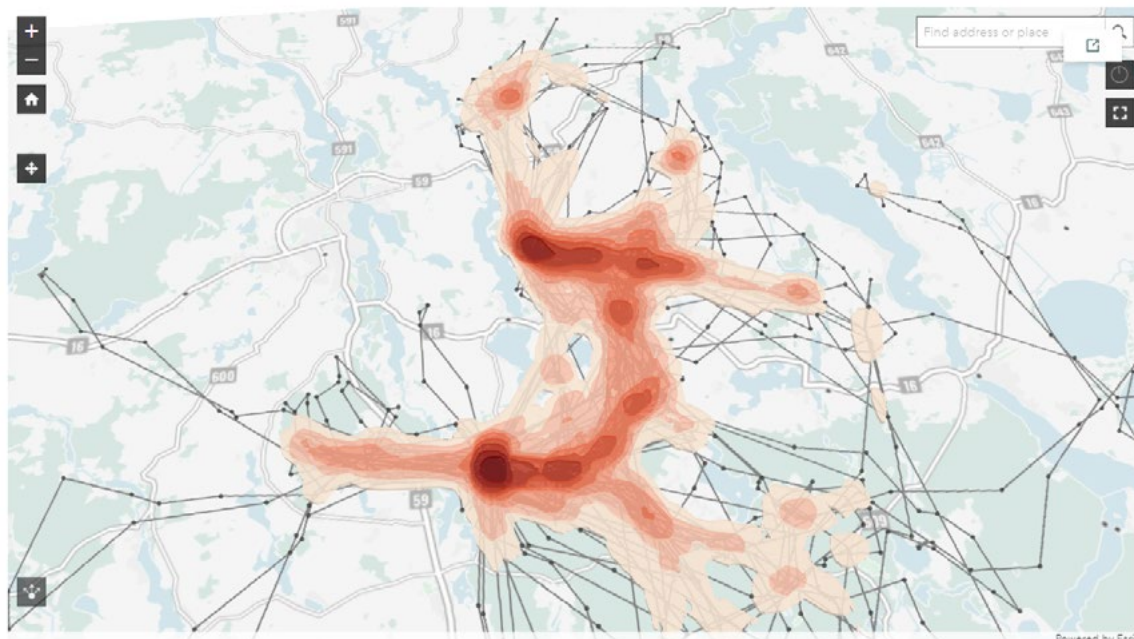


Ryc. 11. **Występowanie rysy w poszczególnych kategoriach użytkowania terenu**



Ryc. 12. **Analiza preferencji rysy do przebywania w poszczególnych kategoriach terenu**

Analiza zagęszczenia lokalizacji rys i ich przemieszczania się umożliwiły wyznaczenia lokalnych korytarzy ekologicznych (Ryc. 13).



Ryc. 13. **Lokalne korytarze migracyjne rys**

Dzięki telemetrii udało się zarejestrować ciekawe przypadki zachowania się rys np. pokonywanie naturalnych i antropogenicznych barier migracyjnych. Jedna z samic z obrożą telemetryczną WLYN2 przełynęła jezioro na dystansie conajmniej 450 m. (Ryc. 14)



Ryc. 14. **Trasa rysia przez jezioro na dystansie conajmniej 450 m**

Inny rys (samiec) pokonał drogę szybkiego ruchu S7 wykorzystując do tego celu tzw. „zielony most” (Ryc. 15).

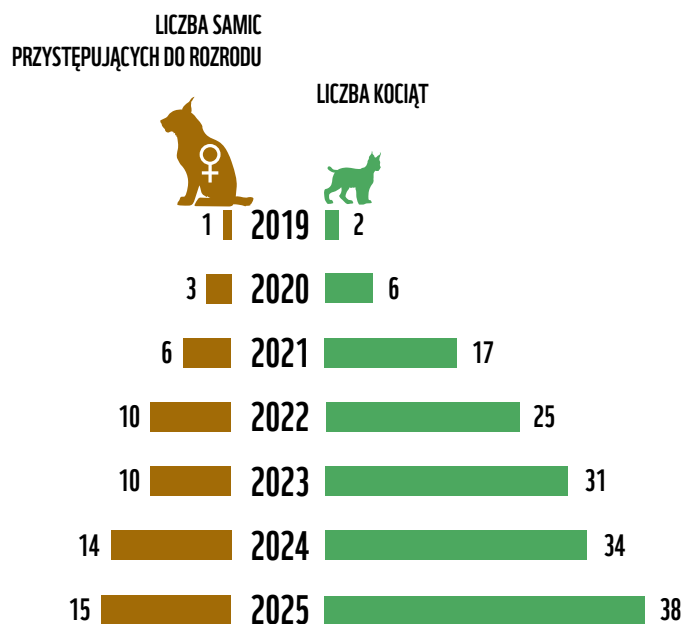


Ryc. 15. Trasa rysia przez drogę szybkiego ruchu S7, wykorzystująca „zielony most”

4.2.2. Reintrodukcja rysi w północno-zachodniej Polsce

Rysie wypuszczane do środowiska w Polsce północno-zachodniej pochodziły z hodowli. Od 2019 r. do rozpoczęcia projektu LIFE w końcu 2023 r. Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze wypuściło do przyrody ponad 100 osobników, a w latach 2023-25 r. w ramach projektu reintrodukowano kolejne 24 rysie. Już w pierwszym roku po wypuszczeniu na wolność rysie zaczęły się rozmnażać. We wczesnych latach reintrodukcji samice miały od 2 do 5 młodych

w jednym miocie. Obecnie populacja rysi w Polsce północno-zachodniej należy do najliczniejszych w kraju.

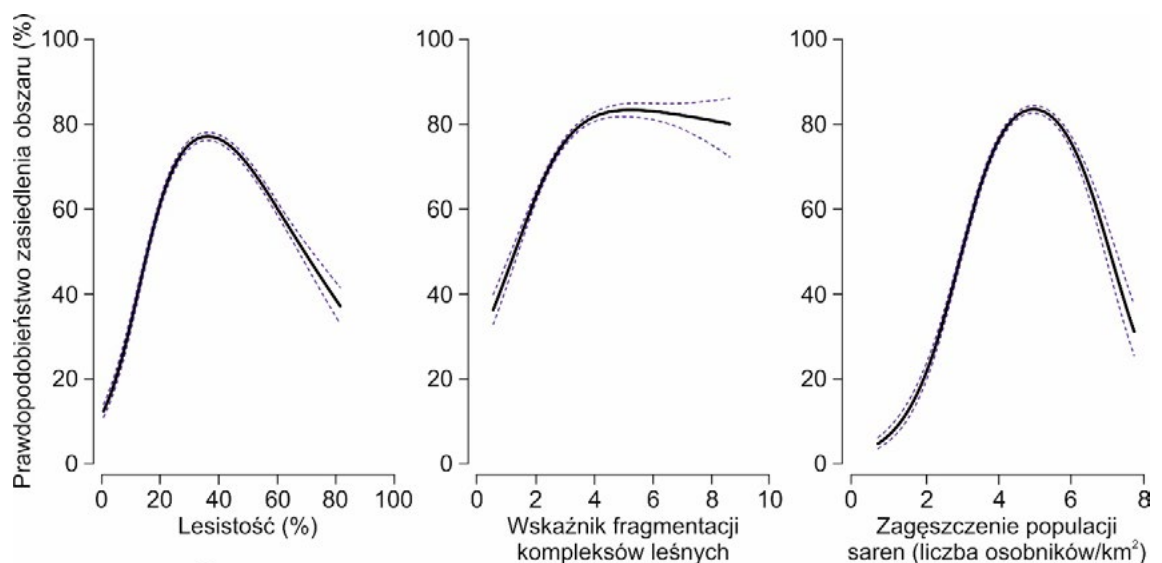


Ryc. 16. Liczba grup rodzinnych (samica + młode) zanotowanych w Polsce północno-zachodniej

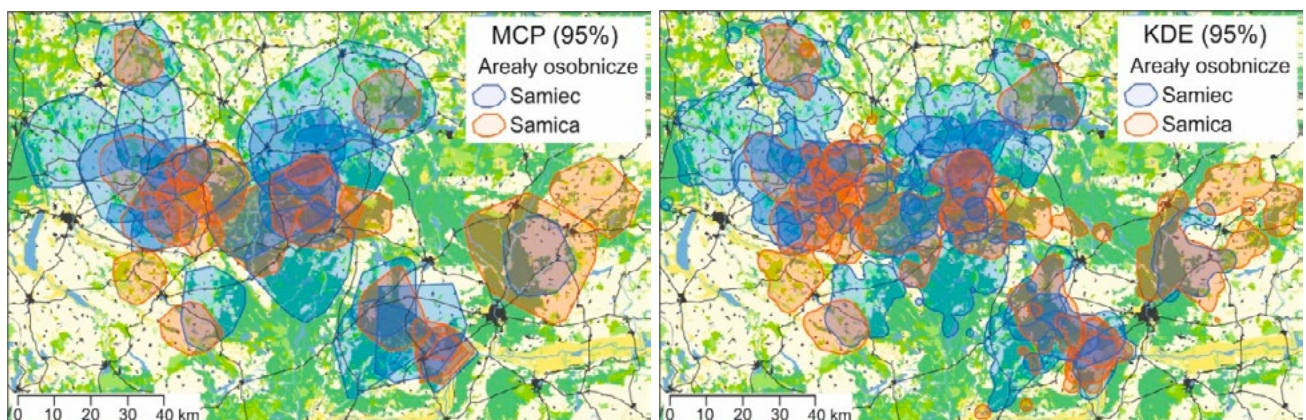
Źródło: Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze

Dzięki danym telemetrycznym uzyskanym w ramach realizowanego projektu (rysie są monitorowane w naturze od 2019 roku) uzyskano bogaty zbiór danych nt. występowania rysy wypuszczonej do przyrody oraz ich migracji. Osobniki wypuszczone na wolność w latach 2019-2022, dobrze radzą sobie w krajobrazie umiarkowanie przekształconym przez człowieka, ale są w stanie pokonywać duże bariery pochodzenia antropogenicznego. W czasie wędrówek na długie dystanse korzystają z przejść dla zwierząt stworzonych w ramach budowy dróg ekspresowych lub też pomijając je.

Bardzo ważnych danych na temat użytkowania przestrzeni przez rysie w Polsce NW dostarczyło opracowanie „Analiza przestrzenna danych GPS rysy reintrodukowanych w ramach projektu POIS.02.04.00-00-0143/16 „Powrót rysia do północno-zachodniej Polski””. Kluczowe jest określenie preferowanej lesistości krajobrazu użytkowanego przez rysie od 16 do 69%, gdzie optymalna lesistość to około 40%. W tym przedziale lesistości prawdopodobieństwo zasiedlenia obszaru przez rysie wynosi 50%. Taki wynik podważa panujące do niedawna przekonanie o rysiu jako typowo „leśnym” zwierzęciu. Prawdopodobieństwo zasiedlenia obszaru przez rysie wzrastało także wraz ze stopniem fragmentacji kompleksów leśnych. Dodatkowo, rysie osiedlając się w nowym obszarze preferowały miejsca o wysokich zagęszczeniach saren.

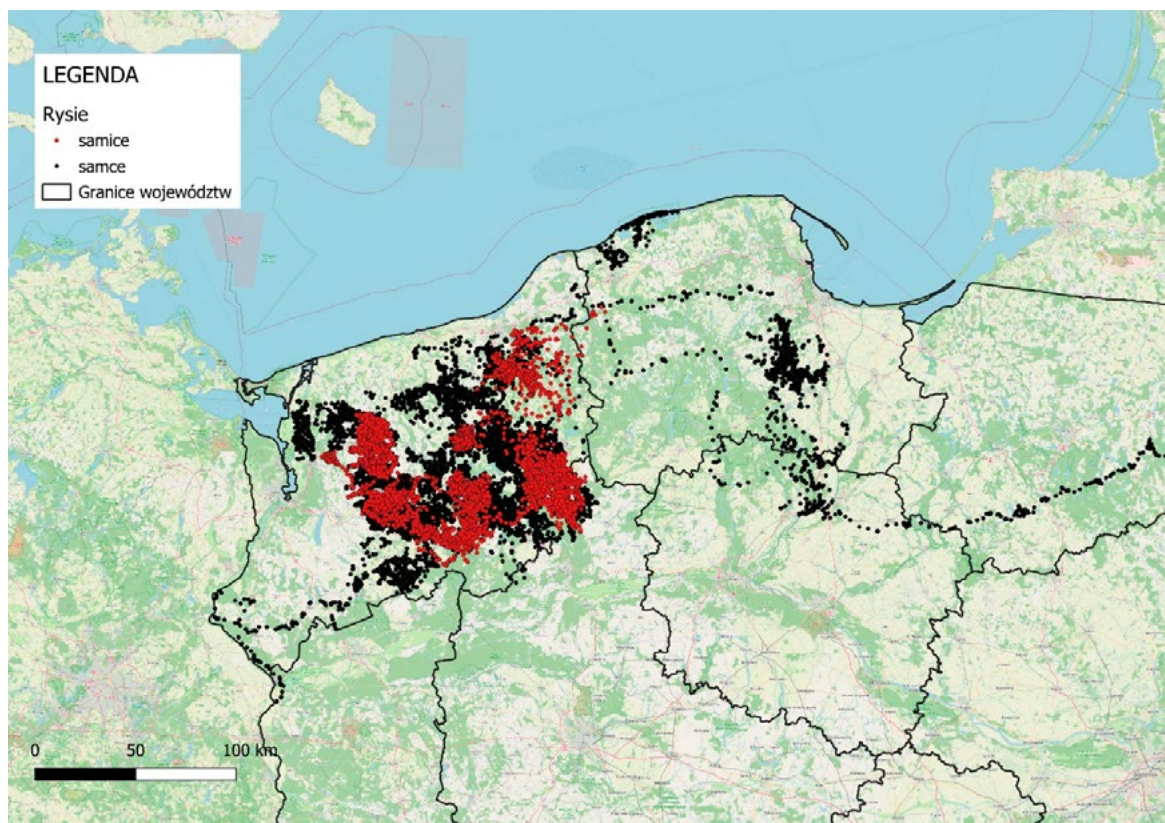


Ryc. 17.



Ryc. 18A-B.

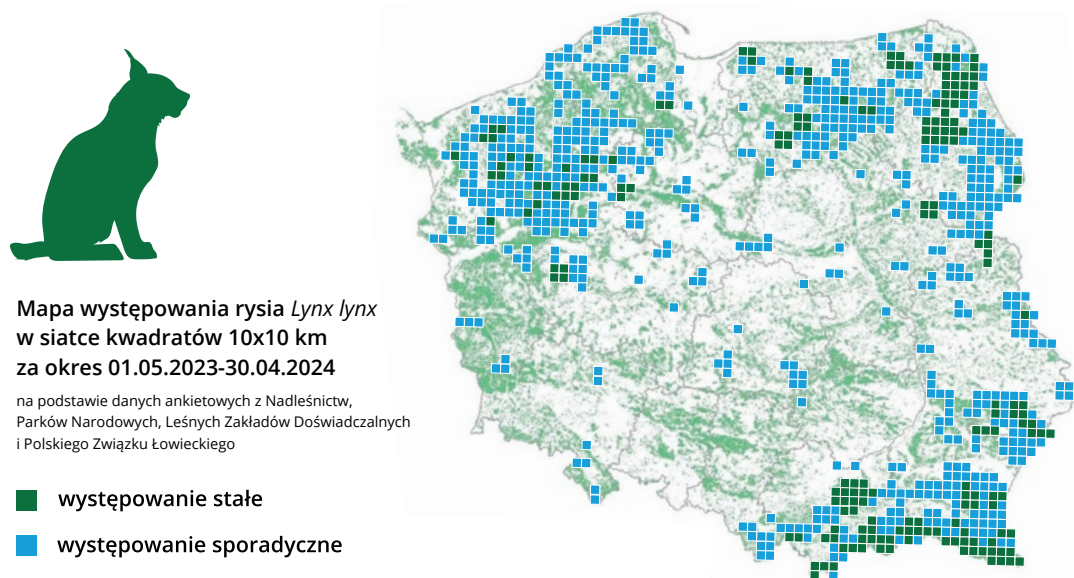
Średnia wielkość areалу osobniczego szacowana metodą MCP dla wszystkich rysy wyniosła 304 km², natomiast metodą KDE 313 km². Samce użytkowały większe areale osobnicze niż samice, szacowane zarówno metodą MCP (odpowiednio: 421 i 252 km²), jak i KDE (odpowiednio: 411 i 274 km²). Aktualne występowanie rysy w północno-zachodniej Polsce przedstawia ryc. 19.



Ryc. 19. Aktualne występowanie rysi w północno-zachodniej Polsce

4.3. Aktualne występowanie rysi w Polsce na podstawie danych GIOŚ

Dane ankietowe zebrane i opracowane dla Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) w sezonie 2023/24 wykazały szerokie (stałe lub sporadyczne) rozprzestrzenienie rysi na terenie Polski północnej (Ryc. 20). Niewątpliwie jest to efekt prowadzonych na tym obszarze na przestrzeni wielu lat efektywnych programów reintrodukcji.



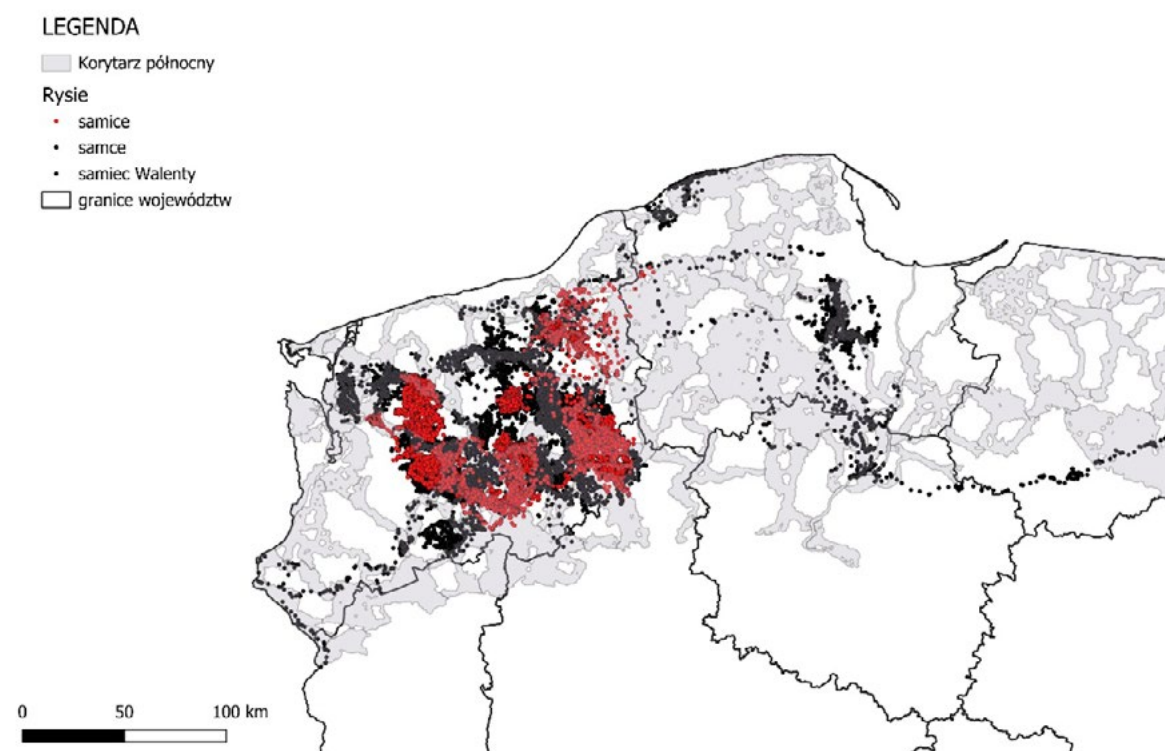
Ryc. 20. Występowanie rysi w Polsce na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ)

4.4. Wstępna analiza danych telemetrycznych uzyskanych podczas realizacji projektu LIFE22-NAT-PL-LIFE LYNX PL LT w latach 2024-2025.

Analiza danych telemetrycznych zebranych od monitorowanych rysi (14 samic, 31 samców) pokazuje następujące prawidłowości:

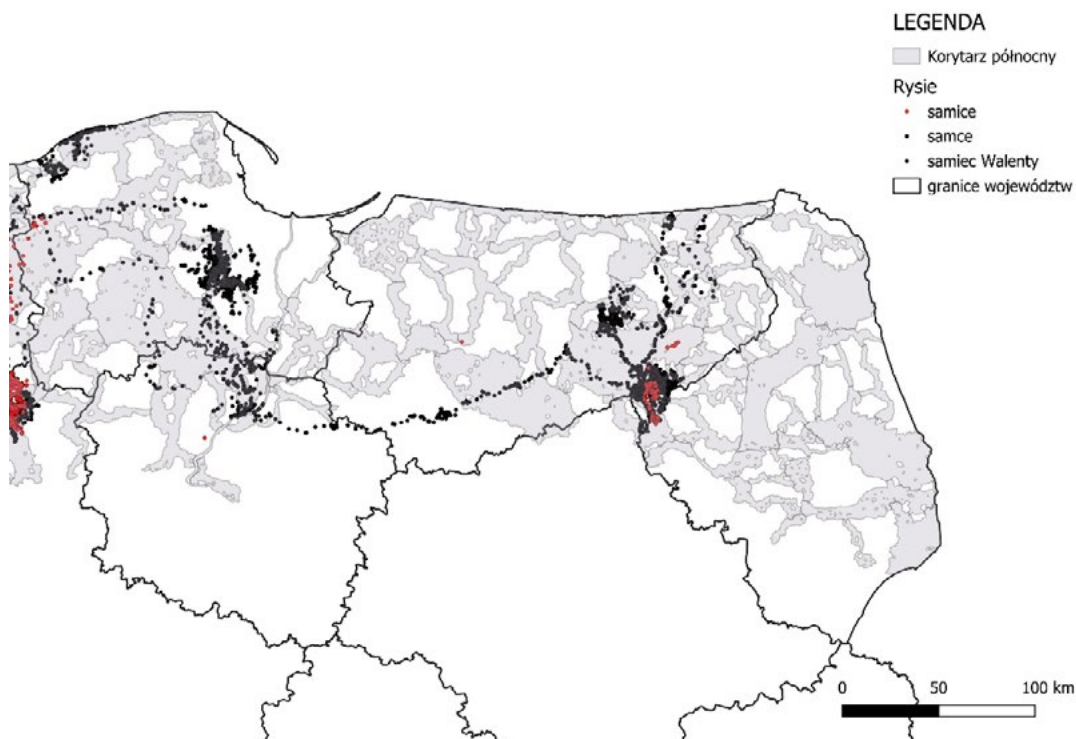
1. W Polsce NW rysie tworzą zwarty areał na terenie województwa zachodniopomorskiego z widoczną tendencją rozszerzania zasięgu w kierunku wschodnim na obszary województwa pomorskiego. Nie odnotowano w analizowanym okresie przekroczenia Wisły przez monitorowanego rysia, wędrującego z zachodu na wschód. Nie obserwowano także przekroczenia granicy zachodniej, chociaż w latach 2019-2023 miało to miejsce. Użytkowanie przestrzeni przez rysie zarówno w stacjonarnych areałach jak i podczas dalekich migracji odbywa się niezależnie od szlaków północnego korytarza ekologicznego.

Analiza danych zebranych na koniec projektu będzie musiała określić sieć korytarzy wykorzystywanych przez rysie i zdefiniować szczególne kryteria, według których drapieżniki wybierają trasy migracji.



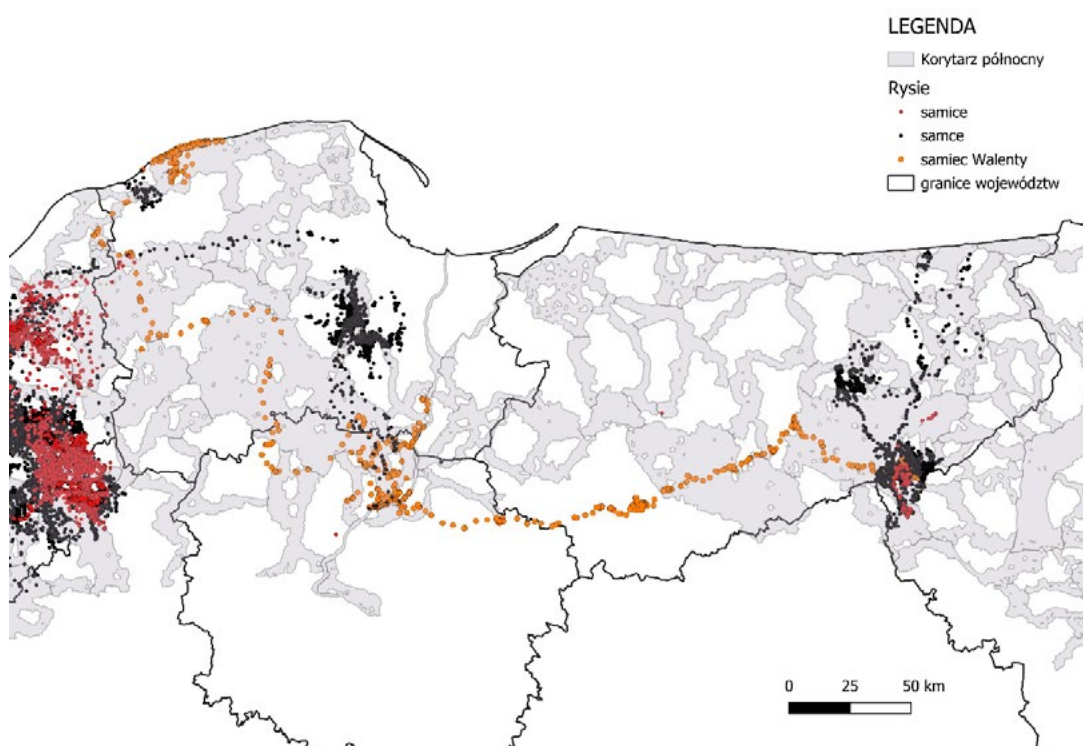
Ryc. 21.

2. Osobniki wsiedlone w 2025 r. w Polsce NE nie zasiliły tamtejszej populacji. Samica Wronka i samiec Bilbo zostały odłowione ze względu na niepożądane zachowania. Samce Jajko i Śnieg opuściły Polskę przez granicę z Obwodem Kaliningradzkim, gdzie nie mogły być monitorowane. Jajko obserwowany był na Litwie, natomiast Śnieg został zastrzelony na terenie Rosji.



Ryc. 22.

3. Najciekawszych danych w kontekście łączności populacyjnej dostarczył samiec Walenty, wypuszczony na wolność w 2025 w Polsce NE, który wywędrował na zachód, pokonując Wisłę koło Grudziądza, poniżej terenów północnego korytarza ekologicznego. Jego wędrówka w województwie warmińsko-mazurskim nakreślona punktami telemetrycznymi bardzo wyraźnie odbiega od zdefiniowanych obszarów północnego korytarza ekologicznego. Walenty udowodnił, że łączność pomiędzy wschodnią i zachodnią populacją jest możliwa, chociaż spodziewaliśmy się rozpoczynając projekt raczej odwrotnego kierunku migracji.

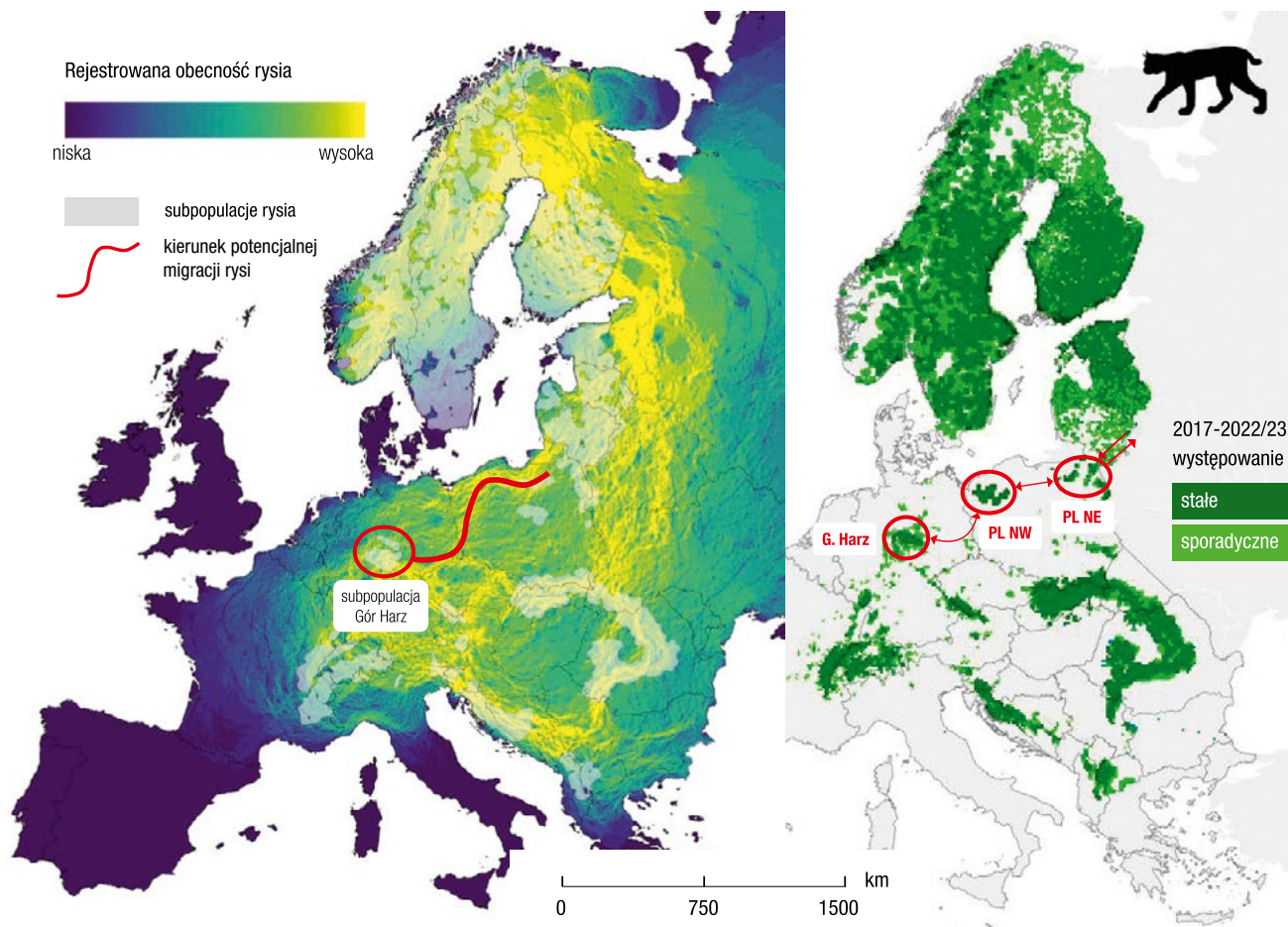


Ryc. 23.

5 ROLA PROJEKTU LIFE22-NAT-PL-LIFE LYNX PL LT DE PT. „ROZSZERZENIE ZASIĘGU POPULACJI RYSIA W PÓŁNOCNEJ POLSCE” DLA POPRAWY ŁĄCZNOŚCI EKOLOGICZNEJ W EUROPIE

Przetrwanie bałtyckiej populacji rysia w Polsce w dłuższej perspektywie czasu jest według ekspertów możliwe przy zwiększeniu liczby lokalnych populacji tego drapieżnika oraz utrzymaniu łączności ekologicznej z obszarem jego występowania na wschodzie kontynentu. Z powodu braku wiarygodnych informacji na temat stanu ochrony rysia na Białorusi, sytuacji politycznej oraz powstania zapory na granicy z tym krajem, szczególnego znaczenia nabiera integracja populacji rysia w północnej Polsce z obszarem zwartego występowania tego drapieżnika w krajach bałtyckich. Wielkość populacji bałtyckiej w czterech krajach UE (Estonia, Łotwa, Litwa i Polska) szacuje się na 1500-2000 osobników. W Estonii i na Łotwie ryś ma status gatunku łownego, podczas gdy na Litwie i w Polsce jest gatunkiem chronionym. Obszary występowania rysia na Litwie stanowią więc ważne ogniwo łączące północną część Polski ze zwartym zasięgiem gatunku, który zaczyna się na sąsiedniej Łotwie.

Podczas wdrażania projektu reintrodukcji rysia do północno-zachodniej Polski zarejestrowano również migracje tego drapieżnika do Niemiec. Dlatego realizacja niniejszego projektu, poprzez wypuszczenie w północnej Polsce, co najmniej 40 rysia, przyczyni się w dłuższej perspektywie do tworzenia zwartego zasięgu występowania gatunku. Umożliwi to efektywny przepływ genów pomiędzy populacjami peryferyjnymi i centrum areału występowania populacji bałtyckiej, a być może także zasilanie izolowanych populacji w Europie Zachodniej. Kluczowe dla tego procesu będzie utrzymanie łączności ekologicznej pomiędzy lokalnymi populacjami, a także w wymiarze transkontynentalnym. Wypuszczone rysie dostarczą też bardzo cennych danych pochodzących z GPS obroży telemetrycznych. Umożliwią one analizę rzeczywistej wybiórczości środowiskowej gatunku oraz sformułowanie rekomendacji działań mających na celu utrzymanie łączności ekologicznej wzdłuż Północnego Korytarza Ekologicznego oraz w lokalnej sieci obszarów N2000.



Ryc. 24. Łączność funkcjonalna i obecny układ obszarów chronionych wskazują na istnienie wielu słabo chronionych korytarzy migracyjnych dla rysia euroazjatyckiego

Źródło: na podstawie Iannella M., Biondi M., Serva D., *Biological Conservation* 291 (2024).

Ryc. 25. Rozmieszczenie dużych drapieżników i dane dotyczące populacji w latach 2017–2022/23

Źródło: na podstawie <https://lci epub.nina.no>.



© Marta JaKa i Miłosz Kowalewski /
Zachodniopomorskie Towarzystwo
Przyrodnicze

Niniejszy raport powstał w ramach projektu 101114131 – LIFE22-NAT-PL-LIFE LYNX PL LT DE „Expanding the range of the lynx population in northern Poland”, finansowanego przez Unię Europejską, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Fundację WWF Polska.

Autorzy raportu:

Stefan Jakimiuk (WWF Polska)

Magda Tracz (Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze)



Co-funded by
the European Union



Nadleśnictwo
Spychowo



Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Klimatu, Środowiska i Infrastruktury (CINEA). Unia Europejska ani CINEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.